

Akiért a harang szól – Osman Kavala

SISKA KATALIN¹

„Így vagy úgy – egy embernek önmagában semmi esélye sincs.”
Ernest Hemingway

Az isztambuli 13. büntetőbíróság 2022. április 25. napján a kormány megdöntésére irányuló kísérlet vádjával tényleges életfogytiglani börtönbüntetésre ítélte Osman Kavala filantróp, török emberi jogi jogvédőt. Az ellene felhozott vádak a 2013. május és szeptember között a Gezi parkban történt eseményekhez (török büntető törvénykönyv 312. cikk) és a 2016. július 15-i puccskísérletben (török büntető törvénykönyv 309. cikk) való részvételhez kapcsolódtak. A vádpontok a kormány és az alkotmányos rend megdöntésére irányuló kísérlet és kémkedés, valamint a Recep Tayyip Erdoğan elnök kormánya elleni puccskísérletben való részvétel voltak. 2019. december 10-én az Emberi Jogok Európai Bírósága ítéletében megállapította, hogy Törökország politikai célokra használta fel a fogva tartást, megsértve Kavala szabadsághoz való jogait, és rosszhiszeműen járt el. A Kavala-ítélet, mint az Emberi Jogok Európai Bíróságának minden ítélete, jogilag kötelező érvényű, a török hatóságok azonban figyelmen kívül hagyták a strasbourgi bíróság ítéletét. Válaszul a Miniszteri Bizottság 2022. február 2-án megszavazta, hogy kötelezettségszegési eljárást indítsanak Törökország ellen többek között az Európai Bíróság ítéletének be nem tartása miatt, amely fontos lépés a törökországi emberi jogok védelmének támogatása és a nemzetközi emberi jogi keretek betartása terén.

Kulcsszavak: Török Köztársaság, Emberi Jogok Európai Egyezménye, Emberi Jogok Európai Bírósága, török alkotmánybíróság, török büntető-eljárás-jog, civil szervezetek

For Whom the Bell Tolls – Osman Kavala

On April 25, 2022, Istanbul's 13th High Criminal Court sentenced Osman Kavala, a philanthropist and Turkish human rights defender to life imprisonment for attempting to overthrow the government. The charges were related to the events that took place in Gezi Park between May and September

¹ Egyetemi docens, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Európa-jogi és Nemzetközi Jogi Tanszék, e-mail: drsiska24@gmail.com

2013 (Article 312 of the Criminal Code) and to his participation in the coup attempt on July 15, 2016 (Article 309 of the Criminal Code). The charges were espionage and an attempt to overthrow the government and the constitutional order, as well as participation in a coup attempt against the government of President Recep Tayyip Erdoğan. On December 10, 2019, the European Court of Human Rights found that Turkey used the detention for political purposes, violated Kavala's rights, including his right to liberty, and acted in bad faith. The Kavala judgment, like all judgments of the European Court of Human Rights, are legally binding, but the Turkish authorities ignored the judgment of the Strasbourg court.

In response, The Council of Europe Committee of Ministers' voted on February 2, 2022 to begin infringement proceedings against Turkey for non-compliance with the judgment of the European Court of Justice, which is an important step to support the protection of human rights in Turkey and to comply with international human rights frameworks.

Keywords: The Republic of Turkey, European Convention on Human Rights, European Court of Human Rights, Constitutional Court of Turkey, Turkish criminal procedure, non-governmental organizations

Bevezetés

A Human Rights Watch 2022. április 26-i jelentésében rögzítette, hogy Osman Kavala emberi jogi jogvédő és hét vádlott-társa 2022. április 25-i elítélése megdöbbenő igazságszolgáltatási tévedés volt.² Az isztambuli 13. büntetőbíróóság 2022. április 25. napján a kormány megdöntésére irányuló kísérlet vádjával tényleges életfogytiglani börtönbüntetésre ítélte Osman Kavala filantróp, török emberi jogi jogvédőt, vele együtt hét társát³ 18 év börtönbüntetésre bűnpártolás vádjával. A vádak az elítéltek 2013-as tömegtüntetésekben való állítólagos vezető szerepére vonatkoztak, amelyek az isztambuli Gezi parkban kezdődtek. Kenneth Roth a Human Rights Watch ügyvezető igazgatója szerint Osman Kavala és hét társa elítélése egy olyan színlelt perben történt, ahol homályos állítások és összeesküvés-elméletek képezték a büntetőeljárás alapját az emberi jogok súlyos megsértése mellett, alátámasztva, hogy a török bíróságok az Erdoğan-elnökség utasításai szerint működnek.⁴ A Human Rights Watch jelentése szerint Recep Tayyip Erdoğan tekintélyelvű és nagymértékben központosított

2 Human Rights Watch 2022b

3 Kavala hét vádlott-társa, akiknek azonnali letartóztatását a bíróság elrendelte: Mücella Yapıcı építész, Can Atalay ügyvéd, Tayfun Kahraman várostervező és akadémikus, Çiğdem Mater filmrendező, Mine Özerden jogvédő, Hakan Altınay pedagógus és Yiğit Ekmekçi egyetemalapító és üzletember.

4 Human Rights Watch 2020

elnöki kormánya évtizedekre visszavetette Törökország minősítését az emberi jogi jelentésekben, a vélt kormánykritikusokat és politikai ellenfeleket vette célba, mélyen alásva az igazságszolgáltatás függetlenségét, és kiüresítve a demokratikus intézményeket Törökországban.⁵ Az ügynek különös jelentősége van, hiszen egyrészt azzal, hogy Törökország kilépett az Európa Tanács nők elleni erőszak és a családon belüli erőszak megelőzéséről és leküzdéséről szóló egyezményéből (isztabuli egyezmény),⁶ másrészt mert nem hajtotta végre az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítéletét, hogy engedjék szabadon a bebörtönzött emberi jogi jogvédőt, Osman Kavalát, az Európa Tanács 2022. február 2-án megszavazta, hogy kötelezettségszegési eljárást indít ellene.⁷ Kenneth Roth szerint a 2022. április 25-én hozott ítéleteket úgy kell értelmezni, mint Törökország dacos válaszáat az Európa Tanácsnak, amely februárban azt a példátlan lépést tette meg, hogy kötelezettségszegési eljárást indított Törökország ellen, amiért megtagadta az Európai Bíróság Kavala szabadon bocsátását kérő ítéletének teljesítését.⁸ Tanulmányomban az eset emberi jogi vonatkozásait vizsgálom.

Osman Kavala

Osman Kavala 1957-ben Franciaországban született és letartóztatásáig Isztambulban élt. Jelenleg is őrizetben tartják. Üzletember, az emberi jogok védelmezőjeként tartják számon Törökországban és szerte a világban. Részt vett számos olyan nem kormányzati szervezet és civil társadalmi mozgalom létrehozásában, amely az emberi jogok, a kultúra, a társadalomtudomány, a történelmi megbékélés és a környezetvédelem területén tevékenykedik.⁹

2002-ben megalapította az Anadolu Kultúr korlátolt felelősségű társaságot, amely a béke, a megbékélés és az emberi jogok előmozdításán dolgozik azáltal, hogy támogatja a művészeti és kulturális kezdeményezéseket, különösen azokat, amelyeket Törökország fő kulturális központjain kívül szerveznek. A szervezet több, a török helyi hatóságokkal együttműködésben szervezett projektje számos nemzetközileg ismert művészeti alapítványtól és az Európai Uniótól kapott támogatást.¹⁰

A szervezet megbízható és objektív információforrás volt a törökországi emberi jogi helyzettel kapcsolatban, és mindig a legmagasabb szintű professzionalizmusról, elhivatottságról és az emberi jogok tiszteletben tartásáról tett tanúbizonyságot. Az Európa Tanács Emberi Jogi Biztosa szerint soha nem érkezett semmilyen utalás arra vonatkozóan, hogy erőszakra vagy bűncselekmény elkövetésére buzdítottak,

5 Human Rights Watch 2022c

6 Gumrukcu–Spicer 2021

7 Az Európai Unió közös állásfoglalásban elítélte volna a török bíróság döntését, de Magyarország megakadályozta a közös kiállást, így a döntés elleni tiltakozó közleményt Josep Borrell, az EU külügyi főképviseelője adta ki. European Union External Action 2022

8 Stockholm Center for Freedom 2022

9 Lásd: www.osmankavala.org

10 Lásd: www.anadolukultur.org

illetve az erőszak igazolására vagy annak bagatellizálására utaltak volna a tevékenységük során.¹¹

Kavalát 2017. október 18-án tartóztatták le Isztambulban.¹² Két bűncselekmény elkövetésével gyanúsították meg a büntető törvénykönyv 312. cikke (a kormány megdöntésére irányuló kísérlet) és 309. cikke (az alkotmányos rend megdöntésére irányuló kísérlet) vádjaival.¹³ A Kavala ellen felhozott vádak a 2013. május és szeptember között a Gezi parkban történt eseményekhez (török büntető törvénykönyv 312. cikk) és a 2016. július 15-i puccskísérletben (török büntető törvénykönyv 309. cikk) való részvételhez kapcsolódtak.¹⁴ Kavala öt és fél évet töltött előzetes letartóztatásban a kormány és az alkotmányos rend megdöntésére irányuló kísérlet és kémkedés alaptalan vádjával, amiért állítólag megszervezte és finanszírozta a Gezi parkban tartott tüntetéseket, valamint részt vett a 2016. július 15-i puccskísérletben Recep Tayyip Erdoğan elnök kormánya megdöntése érdekében. 2019. december 10-én az Emberi Jogok Európai Bírósága ítéletében megállapította, hogy Törökország politikai célokra használta fel a fogva tartást, megsértve Kavala jogait, beleértve a szabadsághoz való jogát, és rosszhiszeműen járt el. A Kavala-ítélet, mint az EJEB minden ítélete, jogilag kötelező érvényű,¹⁵ a török hatóságok azonban figyelmen kívül hagyták a strasbourgi bíróság ítéletét. A török bíróságok és ügyészek egy sor taktikát alkalmaztak az Európai Bíróság és az Európa Tanács jogkörének megkerülésére, és hazai bírósági határozatokat alkalmaztak Kavala fogva tartásának és az alaptalan vádemelések időtartamának meghosszabbítására. A bíróságok több büntetőeljárást indítottak Kavala ellen ugyanazon tények miatt, szétválasztották és újra egyesítették azokat az ügyiratokat, amelyekben színlelt bűncselekményekkel vádolták. A Kavala és társai ügyében lefolytatott eljárásban az alsóbb szintű bíróságok figyelmen kívül hagyták a kétszeres eljárás és kettős büntetés tilalmának alapelveit.¹⁶ Figyelmen kívül hagyták az Európa Tanács 47 tagállamát képviselő Miniszteri Bizottság felhívását a szabadon bocsátásra és az elítéltek jogai teljes visszaállítására vonatkozóan. Válaszul a Miniszteri Bizottság 2022. február 2-án megszavazta, hogy kötelezettségszegési eljárást indítsanak Törökország ellen az Európai Bíróság ítéletének be nem tartása miatt, ami fontos lépés a törökországi emberi jogok védelmének támogatása és a nemzetközi emberi jogszabályok betartása érdekében.¹⁷

A Gezi park eseményei

2011 szeptemberében az isztambuli fővárosi önkormányzat (Istanbul Büyükşehir Belediye Meclisi) tervet fogadott el az isztambuli Taksim tér gyalogossá tételére.

11 Council of Europe 2019

12 Turkey Purge 2017

13 Turkish Criminal Code, Law No. 5237 of September 26, 2004.

14 Case of Kavala v. Turkiye. No. 28749/18, ítélet.

15 McBride 2018, 383–405.

16 McBride 2018, 5–13.

17 Human Rights Watch 2022a.

Ez a terv magában foglalta a Taksim tér körüli forgalmi utak blokkolását és a laktnyák (1940-ben lebontva) épületeinek újjáépítését annak érdekében, hogy azokban bevásárlóközpontot hozzanak létre. A tervek megvalósítását a Gezi park helyén, Isztambul központjában, a megmaradt kevés zöldterületek egyikén tervezték megépíteni. A szakmai testületek, mint például az Építész Kamara és a Tájépítész Kamara számos közigazgatási eljárást indítottak a projekt leállítására érdekében. 2012-ben több tüntetés szerveztek tiltakozásul a Gezi park tervezett lerombolása ellen. Ennek megfelelően a tiltakozások koordinálására és megszervezésére több egyesületet, szakszervezetet, szakmai testületet és politikai pártot tömörítő platformokat hoztak létre, köztük a Taksim Szolidaritás (Taksim Dayanışma¹⁸) kollektívát.¹⁹

A Gezi parkban 2013. május 27-én megkezdett bontási munkálatokat követően mintegy 50 környezetvédelmi aktivista és helyi lakos elfoglalta a parkot, hogy megakadályozzák annak pusztulását. A megmozdulásokat kezdetben ökológusok és helyi lakosok vezették, akik tiltakoztak a park lerombolása ellen. 2013. május 31-én azonban a rendőrség erőszakosan közbelépett a parkot megszálló személyek eltávolítása érdekében. Összetűzések voltak a rendőrök és a tüntetők között. A tiltakozások júniusban és júliusban fokozódtak, és több törökországi városra is kiterjedtek, találkozó és tüntetések formájában, amelyek néha erőszakos összecsapásokhoz vezettek. Ezek során négy civil és két rendőr meghalt, több ezer ember megsebesült.²⁰

A kormány úgy ítélte meg, hogy a Gezi parkban történt incidensek egyértelműen a park jövőjével kapcsolatos döntéseket és a rendőrség erőszakos alkalmazását ellenző mozgalomból eredeztethetők, amelyek később olyan felkelésbe csaptak, amelyet számos terrorista szervezet támogat. Ezzel kapcsolatban azt állították, hogy terrorista szervezetek, köztük a PKK (Kurdisztáni Munkáspárt) vagy a DHKP-C (Népi Forradalmi Felszabadítási Párt) zászlóit és plakátjait tették ki több helyen, ahol a tüntetések zajlottak, és hogy e szervezetek tagjai a rémület szítása érdekében szóba is elegyedtek a demonstrálókkal.²¹

A Kormány adatai szerint a Gezi park rendezvényei 2013. május 28. és szeptember 25. között történtek, és 3 611 208 személy vett részt rajta. 5513 személyt tartóztattak le, és 189 személyt helyeztek őrizetbe; 697 rendfenntartó és 4329 civil sérült meg, négy civil és két rendőr veszítette életét. Az erőszakos tüntetők többször vandalizmust követtek el, és a hivatalos adatok alapján 292 vállalati helyiséget, 116 rendőrautót, 271 magángépjárművet, valamint 14, az Igazság és Fejlődés Pártjához (a kormánypárt, „AKP”) tartozó épületet és számos középületet vettek célba a támadásaik során.²²

A kormány szerint a külföldi média is élénk érdeklődést mutatott az események iránt, és élőben közvetítette a nemzetközi közönség elé tárva mint környezetvédelmi csoportok által szervezett békés demonstrációkat, egyidejűleg megkérdőjelezve

18 Lásd: www.taksimdayanisma.org/

19 Zihnioğlu 2019

20 Gürçan–Peker 2015, 321–343.

21 Yılmaz 2019, 94–100.

22 Taştan 2013, 27–38.

a demokratikusan megválasztott kormány legitimitását.²³ A közösségi médiában megjelent túlzó képek és részinformációk azt a benyomást kelthették, hogy a rendőrség szisztematikusan kínzást vagy akár gyilkosságot követett el a tüntetők ellen. Emellett az ügyészségek számos bűnügyi nyomozást indítottak a Gezi park eseményeivel kapcsolatban olyan bűncselekmények miatt, mint az emberölés, veszélyes anyagok illegális birtoklása vagy cseréje, az állami szuverenitást nyíltan megkérdőjelező jelképek elhelyezése, a terroristákat támogató propaganda terjesztése, közvagyonban okozott károk, súlyos testi sértések, fegyveres terrorista szervezetben való részvétel.²⁴

Az emberi jogok biztosa szerint ezeket az eseményeket az váltotta ki, hogy túlzott erőszakot alkalmaztak néhány békés tüntetővel szemben, akik megpróbálták megállítani a fák kivágását az isztambuli Gezi parkban, valamint a tervezett bevásárlóközpont megépítését a Taksim téren. További fontos tényező volt, hogy a mainstream média öncenzúra miatt nem tudott beszámolni a kezdeti eseményekről. A kezdeti összetűzés pedig Törökország-szerter kormányellenes tüntetéshullámhoz vezetett, amelyre mind a földrajzi kiterjedést, mind a résztvevők számát tekintve addig nem volt példa. Az események kezdeti szakaszában a részvétel széles körű volt, beleértve a szakmai érdekképviseleti szerveket, mint például az építész- és mérnökkamarák, ügyvédi kamarák, orvosi kamarák, szakszervezetek és számos olyan civil szervezet, amely különböző szektorokban, például környezetvédelem, női jogok, tevékenykedett. Ezek közül a Taksim Szolidaritást tartották a legrepresentatívabbnak, amely kiemelkedő szerepet játszott ezeken az eseményeken. Kavala ugyanakkor nem volt tagja ennek a civil társadalmi platformnak.²⁵

Az emberi jogok biztosa előadta továbbá, hogy a Gezi parki eseményeket a hatóságok heves beavatkozása is jellemezte. A biztosi hivatalhoz számos súlyos, megalapozott és hiteles állítás érkezett a bűnüldöző szervek tisztviselői által békés tüntetőkkel vagy szemlélődőkkel szemben elkövetett emberi jogok megsértésével kapcsolatban. A biztos szerint az állítások túlnyomó többségét a török igazságszolgáltatás nem vizsgálta ki hatékonyan a törökországi biztonsági erők hosszú ideje fennálló büntetlensége miatt.²⁶

A 2016. július 15-i puccskísérlet

Osman Kavalát azzal is gyanúsították, hogy az alkotmányos rend megdöntésére törekedett. Ez a második vád pedig a 2016. július 15-i puccskísérlethez kapcsolódott. 2016. július 15-ről 16-ra virradó éjszaka a török fegyveres erők tagjainak egy csoportja, a Béke otthon elnevezésű mozgalom katonai puccsot kísérelt meg Törökország demokratikusan beiktatott parlamentjének, kormányának és elnökének megdöntése érdekében. A puccskísérlet során a felbujtó irányítása alatt álló katonák több straté-

23 BBC News 2013; Azizlerli 2013

24 International Commission of Jurists 2020, 10–13.

25 Council of Europe 2019

26 Case of Kavala v. Türkiye. 28749/18.

giai fontosságú állami épületet bombáztak, köztük a Parlament épületét és az elnöki épületet, megtámadták a szállodát, ahol az elnök tartózkodott, túsul ejtették a vezérkari főnököt, televíziós csatornákat támadtak meg és lövéseket adtak le. Az erőszak éjszakáján több mint 250-en haltak meg, és több mint 2500-an megsebesültek.²⁷ A katonai puccskísérlet másnapján a nemzeti hatóságok a Pennsylvaniában (Egyesült Államok) élő török állampolgárságú Fethullah Gülenhez köthető hálózatot hibáztatják, akit a török hatóságok által FETÖ-nek nevezett szervezet (Gülenista terrorszervezet) vezetőjének tartanak. Ezt követően az ügyészség több bűnügyi nyomozást is indított a szervezet gyanúsított tagjaival szemben.²⁸

2016. július 20-án a kormány rendkívüli állapotot²⁹ hirdetett 2016. július 21-től három hónapos időtartamra. A rendkívüli állapotot ezt követően az elnök által vezetett Minisztertanács további három hónapos időszakra meghosszabbította. 2016. július 21-én a török hatóságok értesítették az Európa Tanács főttségét az Emberi Jogok Európai Egyezmény (Egyezmény) 15. cikkétől való eltérésről. A rendkívüli állapot idején az elnök által vezetett Minisztertanács az Alkotmány 121. cikke alapján 37 törvényerejű rendeletet (667–703. sz.) hozott. A törvényerejű rendeletek a rendőrségi őrizetben vagy előzetes letartóztatásban lévő személyek számára a hazai jogban meghatározott eljárási biztosítékokat is jelentősen korlátozták (például a rendőrségi őrizet időtartamának meghosszabbítása, az ügyiratokhoz való hozzáférés korlátozása, a kifogások vizsgálata az őrizetbe vétellel szemben).³⁰ A rendkívüli állapotot csak 2018. július 18-án oldották fel.

Emberi jogi jogsértések az eljárás során

Tényállás

Istanbulban 2017. október 18-án Osman Kavalát a büntetőeljárásról szóló törvény 100. cikkére³¹ hivatkozással letartóztatták és őrizetbe vették. Azzal gyanúsították, hogy erőszakkal meg akarja dönteni az alkotmányos rendet és a kormányt. Később aznap,

27 Hürriyet Daily News 2017

28 Reuters Istanbul 2020

29 Decree Law No. 685.

30 BBC News 2018

31 A török büntetőeljárásról szóló törvény 100. cikkének (1) és (2) bekezdése előírja:
„1. bekezdés: Ha olyan tények állnak fenn, amelyek alapos gyanúra adnak okot az [állítólagos] bűncselekmény elkövetésére vonatkozóan és az előzetes letartóztatás alapját képezik, a gyanúsított vagy a vádlott vonatkozásában elrendelhető a letartóztatás. Az előzetes letartóztatás csak az esetlegesen kiszabható büntetés vagy megelőző intézkedés arányában rendelhető el, az eset jelentőségének és körülményeinek figyelembevételével.
2. bekezdés: Az alábbiakban felsorolt esetekben vélemezni kell az őrizetbe vétel okának fennállását:
a) ha konkrét tények megalapozzák a szóbeli kockázat gyanúját [...];
b) ha a gyanúsított vagy vádlott magatartása gyanúra ad okot és fennáll annak a veszélye, hogy a bizonyítékokat megsemmisítik, elrejtik vagy megváltoztathatják, illetve fennál a veszélye a tanúkra vagy más személyekre gyakorolt nyomásgyakorlás kísérletének.”

az isztambuli ügyész kérésére, Kavala irodájában és jelenlétében házkutatást tartottak. A házkutatás során mobiltelefonokat, merevlemezeket foglaltak le.³² 2017. október 20-án az Isztambuli 10. Büntetőbíróság úgy határozott, hogy a büntetőeljárás törvény 153. cikkével összhangban korlátozza a vizsgálati aktához való hozzáférést is. A bíróság határozatában megállapította, hogy a feltételezett bűncselekmény természetére³³ és az iratanyaghoz benyújtott bizonyítékokra tekintettel a nyomozati anyag a gyanúsított és ügyvédei számára való rendelkezésre bocsátása veszélyeztetné a nyomozás sikeres lefolytatását.³⁴ A Kavala ügyvédei által e határozattal szemben 2018. február 1-jén benyújtott kifogást 2018. február 9-én elutasították.³⁵

Időközben 2017. október 25-én az isztambuli ügyész úgy határozott, hogy Kavala őrizetét hét nappal meghosszabbítja a Büntetőeljárás törvény 91. cikkével, valamint a 2017. évi 684. sz. a rendkívüli állapottal összefüggésben tett intézkedésekről szóló törvényerejű rendelet 10. és 11. cikkével összhangban.³⁶ A tanúk, illetve a gyanúsított meghallgatását követően 2019. február 19-én az isztambuli ügyész vádemelést nyújtott be Kavala és 15 másik gyanúsított, köztük színészek, civil szervezetek vezetői és újságírók ellen. Különösen azzal vádolta őket, hogy megkísérelték erőszakkal megdönteni a kormányt a büntető törvénykönyv 312.³⁷ és 309.³⁸ cikke értelmében, valamint a közrendet is számos alkalommal megsértették a köztulajdon megkárosításával, istentiszteleti helyek, temetők megszenteltségének veszélyes anyagok jogosulatlan birtoklásával. A szóban forgó vádirat egy terjedelmes, 657 oldalas irat volt.³⁹

Kavala 2017. december 29-én felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a török alkotmánybírósághoz.⁴⁰ Többek között az Egyezmény 5. cikkének megsértésére hivatkozott (a megalapozott gyanú hiánya, a lényeges és elégséges indokok hiánya, a vizsgálati aktához való hozzáférés hiánya, a szabadlábba helyezési kérelmeinek elbírálásakor nem tartottak nyilvános meghallgatást stb.). Azt is előadta, hogy a szabadságelvo-

32 Dinsmore 2022

33 A Büntetőeljárásról szóló törvény 100. cikkének (3) bekezdése:

„(3) Ha az alább felsorolt bűncselekmények elkövetésének alapos gyanúját megalapozó tények állnak fenn, akkor az előzetes letartóztatás megalapozott:

a) a Büntető Törvénykönyvben (2004. szeptember 26-i 5237. sz. rendelet) meghatározott alábbi bűncselekmények miatt:

11. az alkotmányos rend és az alkotmányos rendszer működése elleni bűncselekmények (309., 310., 311., 313., 314. és 315. cikk).”

34 Case of Kavala v. Turkey. 28749/18.

35 Lásd: www.sessizkalma.org/en/defender/osman-kavala

36 Deutsche Welle 2017

37 Bárki, aki megkísérlí erőszakkal megdönteni a Török Köztársaság kormányát, vagy teljesen vagy részben megakadályozni azt, hogy feladatait teljesítse, tényleges életfogytiglani börtönbüntetésre ítélik.

38 A török büntető törvény 309. cikkének 1. bekezdése a következőképpen szól:

„Életfogytiglani börtönbüntetésre kell ítélni azt, aki megkísérlí erőszakkal megdönteni a Török Köztársaság alkotmánya által előírt alkotmányos rendet, vagy más rendet létrehozni helyette, vagy de facto megakadályozni annak végrehajtását, akár teljesen, akár részben.”

39 Pen Norway 2020

40 Bianet 2020

nást azzal a céllal szabták ki, hogy az emberi jogok védelmezőit eltántorítsák a jogok és szabadságjogok védelmét szolgáló tevékeniségektől. Különösen az Egyezmény⁴¹ 5. cikkének 4. pontja által előírt gyorsaság követelményére hivatkozással kérte, hogy kérelmét kezeljék elsőbbséggel.

Az alkotmánybíróság ítélete 2019. június 28-án jelent meg a *Hivatalos Közlöny*-ben. Az alkotmánybíróság 2019. május 22-én tárgyalta Kavala kérelmét. A következő napon internetes oldalán közzétette tanácskozásának eredményét.⁴² Elfogadhatónak nyilvánította Kavala az előzetes letartóztatása elrendelésének jogszerűségére vonatkozó panaszát, de megállapította, hogy az Alkotmány 19. cikkét nem sértették meg.⁴³ Elutasította továbbá a panaszát, amely arra vonatkozott, hogy a szabadlábra helyezési kérelmei elbírálásakor nem tartottak nyilvános tárgyalást. Tíz szavazattal öt ellenében megállapította, hogy nem sértették meg az Alkotmány 19. cikkét.⁴⁴ Az alkotmánybíróság egyebek mellett megállapította, hogy a Gezi parkban történt események során számos erőszakos cselekményt követtek el, civilek és rendőrök veszítették életüket, több ezer ember megsérült, és több bűnügyi nyomozás is indult a felelősök ellen ezekért a tettekért. Úgy ítélte meg, hogy társadalmi helyzetéből adódóan, valamint nemzeti és nemzetközi kapcsolataira tekintettel Kavala képes volt előre látni ezen események következményeit, és azt a tényt, hogy a szóban forgó tüntetések erőszakba torkollnak. Úgy ítélte meg, hogy együttesen a bíróság által felsorolt tények és körülmények elegendőek ahhoz, hogy megalapozzák gyanút az erőszakos cselekmények elkövetése tekintetében.⁴⁵

A megsértett alapelvek

A gyanú alaposágának és észszerűségének követelménye

Az előzetes letartóztatással kapcsolatban az Emberi Jogok Európai Bírósága kiemelte, hogy az Egyezmény 5. cikke (1) bekezdésének c) pontja értelmében egy személyt csak büntetőeljárás keretében lehet őrizetbe venni abból a célból, hogy bűncselekmény

41 Emberi Jogok Európai Egyezménye

42 Amnesty International 2019

43 Amnesty International 2019

44 Az Alkotmány 19. cikkének vonatkozó részei a következők: „Mindenkinek joga van a személyes szabadsághoz és biztonsághoz. [...] Az a személy, akivel szemben a bűncselekmény elkövetésének alapos gyanúja áll fenn, csak bírói végzéssel és szökésük, illetve a bizonyítékok megsemmisítésének, megváltoztatásának megakadályozása, illetve a fogva tartást is szükségessé tevő egyéb, törvény által előírt körülmények között tartható fogva. Senkit sem tartóztathatnak le bírói végzés nélkül, kivéve, ha *in flagrante delicto* kapják el, vagy ha a késelem káros hatással lenne a nyomozás eredményeire nézve. Az előzetes letartóztatás feltételeit törvény határozza meg.

Mindenki, akit a szabadságától bármilyen okból megfosztottak, jogosult az illetékes igazságügyi hatósághoz fordulni ügyének mielőbbi elbírálása és azonnali szabadlábra helyezése érdekében, ha az őrizetbe vétel nem jogszerű [...]”

45 Amnesty International 2019

elkövetésének megalapozott gyanúja miatt az illetékes hatóság elé állítsák.⁴⁶ Ahhoz, hogy az 5. cikk 1. bekezdésének *c*) pontja értelmében az alapos gyanú alapján történő letartóztatás igazolható legyen, nem szükséges, hogy a rendőrség elegendő bizonyítékot szerezzen a vádemeléshez, sem a letartóztatáskor, sem a kérelmező őrizetbevétele alatt.⁴⁷ Az sem szükséges, hogy az őrizetbe vett személy ellen végül vádat emeljenek, vagy bíróság elé állítsák. A fogva tartás célja a bűnügyi nyomozás előmozdítása kell legyen az őrizetbe vétel alapját képező gyanú megerősítésével vagy megszüntetésével. Így az alapos gyanút alátámasztó tényeknek nem kell azonos szintűnek lenniük az elítéléshez vagy akár a vádemeléshez szükségesekkel, ami a bűnügyi nyomozás folyamatának későbbi szakaszaiban történik.⁴⁸ A letartóztatás alapjául szolgáló gyanú „észszerúsége” azonban lényeges részét képezi az 5. cikk (1) bekezdésének *c*) pontjában meghatározott biztosítéknak. Az a tény, hogy a gyanú megalapozottságát jóhiszeműen fenntartják, azaz az illető gyanús, nem elegendő ok. Az „alapos gyanú” kifejezés olyan tények vagy információk meglétét jelenti, amelyek egy objektív szemlélőt is meggyőznének arról, hogy az érintett elkövethette a bűncselekményt. Az azonban, hogy mi tekinthető „észszerűnek” az eset körülményeitől függ.⁴⁹ Ennek megfelelően a gyanú „megalapozottságának” értékelésekor a bíróság számára lehetővé kell tenni annak megállapítását, hogy az 5. cikk (1) bekezdésének *c*) pontja által nyújtott biztosíték lényege megvalósult-e. Következésképpen a kormánynak be kell nyújtania legalább néhány olyan tény vagy információt, amelyek megerősíthetik a bíróságot, hogy a letartóztatott személy megalapozottan gyanúsítható volt az állítólagos bűncselekmény elkövetésével. A problémák ezen a területen általában a tények szintjén merülnek fel. A kérdés tehát az, hogy a letartóztatás és őrizetbe vétel elegendő objektív elemek alapult-e ahhoz, hogy igazolja a szóban forgó tények tényleges megtörténtének „alapos gyanúját”.⁵⁰ Az 5. cikk (1) bekezdésének *c*) pontja az „alapos gyanú” fennállásának ténybeli oldala mellett megköveteli, hogy a hivatkozott tények megalapozottan a büntető törvény tényállási elemeivel kapcsolatban álljanak fenn az elkövetés pillanatában. Így nyilvánvalóan nem merülhet fel „alapos gyanú”, ha a fogva tartott személlyel szemben elkövetett cselekmények vagy tények nem minősültek bűncselekménynek, amikor bekövetkeztek.⁵¹ Továbbá nem tűnhet úgy, hogy maguk az állítólagos bűncselekmények a kérelmező Egyezmény szerinti jogainak gyakorlásához kapcsolódtak.⁵²

Tekintettel arra, hogy a vádirat több esetben közvetett tanúk vallomásait tartalmazza, amelyek a szervezett bűnözés elleni küzdelemben fontos szerepet töltenek be,⁵³ a bíróság megjegyzi, hogy nem szabad alábecsülni az ilyen vallomások

46 Jéčius v. Lithuania, European Court of Human Rights, 34578/97, 50. §.

47 Brogan and Others v. The United Kingdom, 11209/84, 1234/84, 11266/84, 11386/85, 53. §.

48 Murray v. The United Kingdom, 18731/91, 55. §.

49 Fox, Campbell és Hartley v. The United Kingdom, 13599/88, 32. §; 15172/13, 88. §, Rasul Jafarov v. Azerbaijan, 69981/14, 117–118. §.

50 Włoch v. Poland, 27785/95, 108–109. §.

51 Kandjov v. Bulgária, 68294/01, 57. §; Mammadli v. Azerbajian, 47145/14, 52. §.

52 Merabisvili v. Georgia, 72508/13, 187. §.

53 Buzadji v. Moldova, 23755/07, 102. §.

olykor félreérthető jellegét, valamint annak kockázatát, hogy egy személyt ellenőrizetlen, nem feltétlenül érdektelen állítások alapján vádolnak és tartóztatnak le.⁵⁴ Ezen okok miatt a hallomásból származó bizonyítékokat objektív bizonyítékokkal kell alátámasztani. Ez különösen igaz akkor, amikor döntés születik az előzetes fogva tartás tárgyalásig való meghosszabbításáról, hiszen míg a gyanúsítottat közvetett tanúk vallomásai alapján az eljárás kezdetén őrizetbe lehet venni, az idő múlásával azonban az ilyen nyilatkozatok szükségszerűen kevésbé relevánsak, különösen akkor, amikor a vizsgálat során nem tártak fel további bizonyítékokat.⁵⁵

Ezenkívül a szabadságtól való megfosztásnak összhangban kell lennie az 5. cikk céljával, nevezetesen az egyén önkénytől való védelmével.⁵⁶ Alapelv, hogy az önkényes fogva tartás nem lehet összeegyeztethető az 5. cikk (1) bekezdésével, és az 5. cikk (1) bekezdésében szereplő „önkényesség” fogalma túlmutat a nemzeti joggal való összhangon, vagy annak hiányán, így a szabadságelvonás jogszerű lehet a nemzeti jog szerint, de még mindig önkényes, és így ellentétes az Egyezményvel.⁵⁷ Az Emberi Jogok Európai Bírósága leszögezte, hogy köteles ellenőrizni, hogy a nemzeti jog értelmezésének és alkalmazásának módja az előtte folyamatban lévő ügyekben összhangban van-e az Egyezményvel.⁵⁸ A bíróság értelmezése szerint önkényesség merülhet fel, ha a hatóságok rosszhiszeműsége fennáll; ha a fogva tartás elrendelése és a fogva tartás végrehajtása nem felel meg az 5. cikk (1) bekezdésének vonatkozó albekezdése által megengedett korlátozások céljának; ha nincs kapcsolat az engedélyezett szabadságelvonás indoka és a fogva tartás helye és körülményei között; és ahol nincs arányossági kapcsolat a fogva tartás indoka és a tényleges fogva tartás módja között.⁵⁹ A Bíróság feladatául tűzte ki annak megállapítását, hogy az elé terjesztett ügyben teljesültek-e az 5. cikk (1) bekezdésének c) pontjában meghatározott feltételek, beleértve az előírt törvényes cél elérését. Ebben az összefüggésben hangsúlyozta, hogy nem tekinti feladatának, hogy saját tényértékelésével helyettesítse a nemzeti bíróságok rendelkezésére álló tények értékelését, amelyek jobb helyzetben vannak az eléjük terjesztett bizonyítékok értékelése tekintetében.⁶⁰ A bíróság hangsúlyozta, hogy annak vizsgálatakor, hogy fennáll-e alapos gyanú Kavala letartóztatásával és fogva tartásával kapcsolatban a nemzeti bíróságok ügyben hozott határozataiból kell kiindulni. Emellett, mivel az alkotmánybíróság az előzetes letartóztatás jogszerűségét az Alkotmány 19. cikke alapján indokoltan tartotta, és a döntés ellen jogorvoslat lehetősége nem állt fenn, a bíróság értékelte, hogy az alkotmánybíróság által előterjesztett érvelés, amely a vádiratot is figyelembe vette, megfelelően bizonyította-e, hogy megalapozott gyanú állt fenn a kérelmező előzetes letartóztatásának alátámasztására abban az időpontban, amikor a nemzeti bíróság ezt elrendelte. A vádirattal kapcsolatban a bíróság

54 Fox, Campbell és Hartley v. The United Kingdom, 13599/88, 33. §.

55 Labita v. Italiy, 26772/95, 156–157. §.

56 McBride 2018, 69–71.

57 Creangă v. Romania, 29226/03, 84. §.

58 Assanidze v. Georgia, 71503/01, 171. §.

59 James, Wells and Lee v. Egyesült Királyság, 25119/09, 191–195. §.

60 Mergen v. Turkey, 44062/09, 48. §; Alparslan Altan v. Turkey, 12778/17, 128. §.

megjegyezte, hogy a terjedelmes dokumentum az ügyészség által összegyűjtött összes bizonyítékot tartalmazta, számos telefonbeszélgetés átíratának kivonatát, amelyek zöme a szóban forgó bűncselekmények szempontjából irreleváns volt. A vádiratban az ügyészség a Gezi parki eseményeket a civil társadalomban befolyásos, „a színpalak mögött tevékenykedő személyek” egy csoportjának fellépéseként írta le. Az ügyészség szerint ez a csoport „sui generis struktúrát” alkotott, és Törökországban Kavala vezette, akit külföldi szereplők, konkrétan egy amerikai üzletember támogattak. Ennek fényében az ügyészség azzal vádolta Kavalát, hogy a civil társadalom számos szereplőjét kihasználva és titokban koordinálva vezette ezt a „bűnszövetséget”, a kormány elleni felkelés megtervezése és kirobbantása céljából. A bíróság a bizonyítékok áttekintése alapján rögzítette, hogy a Kavalának felrótt tények, amelyek a meghallgatás során feltett kérdések alapjául szolgáltak, és amelyekkel az ügyészség később vádat emelt ellene, vagy jogi tevékenységek, vagy olyan elszigetelt cselekmények, amelyek első látásra nem kapcsolódnak egymáshoz, vagy olyan tevékenységeket jelentenek, amelyek egyértelműen az Egyezményben foglalt jogok gyakorlásához kapcsolódnak és erőszakmentesek (üzenetek, televíziós fellépések nyilatkozatai, magánbeszélgetések), és a gyanú megalapozottsága tekintetében teljesen irrelevánsak.⁶¹ Emellett Kavala elismerte, hogy aktívan részt vett a Gezi parkban szervezett tüntetésekből, és segítséget nyújtott az erőszakmentes tüntetőknek, valamint nem tagadta, hogy olyan személyekkel tárgyalt, akik fontos szerepet játszottak ezekben az eseményekben. Meglátásait összegezve a bíróság megjegyezte, hogy a vádiratokban hivatkozott egyes bizonyítékok (a kihallgatási jegyzőkönyv és a vádirat) nem voltak elég meggyőzők, mivel nem derítettek fényt arra, hogy a kérelmező mely cselekményei minősültek ezek közül bűncselekménynek, ennél fogva az ellene felhozott gyanúsításokra sem adtak igazolást. Jellemzően összeesküvés-elméletet fogalmazott meg, amely mentes a megállapítható tényektől, következésképpen úgy találta, hogy az ügyészség érveinek hitelessége jelentősen meggyengült. A bíróság nem hagyta figyelmen kívül azt a tényt sem, hogy Kavalát négy évvel a Gezi parkban történt események és a bűnügyi nyomozás 2013-as megindítása után tartóztatták le. A vádirat nem terjesztett elő olyan érvet, amely megmagyarázná ennek a jelentős időnek az elteltét a két esemény között. Ezenkívül Kavalát körülbelül öt és fél évvel ezen események után helyezték vád alá. A bíróság arra a következtetésre jutott – tények, információk vagy bizonyítékok hiányában, amelyek azt mutatnák, hogy részt vett bűncselekményben –, hogy a kérelmező nem gyanúsítható megalapozottan a kormány megdöntésére irányuló kísérlet elkövetésével a büntető törvénykönyv 312. cikkének értelmében.⁶² A Kavala személyéhez köthető cselekmények erőszakmentesek és a bűncselekmény elkövetése szempontjából irrelevánsak voltak, hiszen nélkülözték az erőszak tényállás fennállásához szükséges alkotóelemének meglétét is. Megjegyezte, hogy azzal, hogy Kavala

61 McBride 2018, 235–293.

62 McBride 2018, 13–21.

kapcsolatot tartott fenn külföldi állampolgárokkal, vagy a puccskíséret napján egy étteremben röviden üdvözölt egy üzletembert, nem tekinthető elegendő bizonyítéknak ahhoz, hogy az objektív megfigyelő meggyőződjék arról, hogy részt vehetett egy olyan kísérletben, amelynek célja az alkotmányos rend megdöntése lett volna. Erre vonatkozó kézzelfogható és ellenőrizhető tényekkel vagy bizonyítékokkal alátámasztott alapos gyanú Kavala esetében nem merült fel sem az eljárás megkezdésekor, sem a tárgyalás során, így a gyanúsítottat alapos gyanú nélkül, az alapos gyanú fennállásához szükséges indokoltság minimumát is nélkülöző össze nem függő adatok mint pusztán gyanú alapján fosztották meg éveikig a szabadságától, megsértve az Emberi Jogok Európai Egyezmény 5. cikkének (1) bekezdését.⁶³

A gyorsaság követelménye

Kavala az Egyezmény 5. cikkének (4) bekezdésére hivatkozva előadta, hogy az Alkotmánybíróság nem tartotta be a „gyorsaság” követelményét⁶⁴ az előzetes letartóztatása jogszerűségének vitatása⁶⁵ kapcsán benyújtott kérelme tekintetében.⁶⁶ Kavala előadta, hogy 2017. december 29-én nyújtott be egyéni kérelmet az Alkotmánybírósághoz, és az Alkotmánybíróság 2019. május 22-én vizsgálta meg az ügyet, jogerős ítélet pedig 2019. június 28-án született. Egy év, négy hónap és huszonnégy nap – ezen belül tíz hónap és öt nap a rendkívüli állapot feloldását követően – telt el az egyéni kérelem Alkotmánybírósághoz való benyújtása és az eredmény közzététele között.

A bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint az Egyezmény 5. cikkének (4) bekezdése értelmében a releváns időszak akkor kezdődik,⁶⁷ amikor a fellebbezést a bírósághoz benyújtják, és azon a napon ér véget, amikor a határozatot közlik a kérelmezővel vagy ügyvédjével. Ebből következik, hogy a figyelembe veendő időszak egy év, öt hónap és huszonkilenc nap volt Kavala esetében. Az elhúzódó eljárást a török hatóságok rendkívüli munkaterhével indokolták. A bíróság megítélése szerint a bírósági ügyek lemaradása önmagában nem vonhatja maga után a Szerződő Állam nemzetközi felelősségét, ha az állam megfelelő korrekciós intézkedéseket tesz egy ilyen kivételes helyzet megfelelő gyorsasággal való kezelésére.⁶⁸ Kétségtelen, hogy tekintettel a puccskíséret után a török alkotmánybíróság elé terjesztett ügyek összetettségére és sokféleségére, valamint azok igen nagy számára, elfogadhatónak tűnhet, hogy az alkotmánybíróságnak idáig tartott, amíg átfogó képet kapott ezekről a kérdésekről, és döntést hozott.⁶⁹

63 McBride 2018, 235–293.

64 *Ilseher v. Germany* 10211/12., 27505/14, 254. §.

65 *Smatana v. Czech Republic*, 18642/04, 119–124. §.

66 Az Egyezmény 5. cikkének (4) bekezdése előírja: „Mindenkinek, akit letartóztatással vagy őrizetbe vétellel megfosztottak szabadságától, jogában áll olyan eljárást indítani, amelynek során fogva tartása jogszerűségéről a bíróság gyorsan dönt, és ha az őrizetbe vétel nem jogszerű, azonnali szabadlábra helyezését rendelik el.”

67 *Eriksen v. Norway*, 17391/90, 66. §.

68 McBride 2018, 465–475.

69 *Akgün v. Turkey*, 19699/18, 35–44. §.

Az alkotmánybíróság leterheltségét igazolandó a kormány adatokkal támasztotta alá, hogy az 2018-ban 35 395 egyedi kérelemről döntött, emellett érkeztek be folyamatban lévő ügyek, új kérelmek.⁷⁰ Mindazonáltal a bíróság álláspontja szerint az alkotmánybíróság túlzott leterheltsége nem szolgálhat örökös igazolásul a túl hosszú eljárásokhoz, mint a jelen esetben. Az állam feladata, hogy igazságszolgáltatási rendszerét oly módon szervezze meg, hogy bíróságai megfeleljenek az Egyezmény 5. cikkének (4) bekezdésében foglalt követelményeknek.⁷¹ A bíróság megállapította, hogy az egy év és tizenhat napos időszak nem tekinthető „gyorsnak” az Egyezmény 5. cikkének (4) bekezdése értelmében.⁷² Korábbi, a „gyorsasági” követelményre vonatkozó ítéleteiben szem előtt tartotta az alkotmánybíróság rendkívüli állapot kihirdetését követő ügyterhét, de megállapította, hogy ez kivételes helyzet. Figyelembe vette azt a tény is, hogy ezek az ügyek voltak az elsők, amelyek a szabadsághoz és a biztonsághoz, valamint a véleménynyilvánítás szabadságához kapcsolódó új és bonyolult kérdéseket vetettek fel a katonai puccskísérletet követően. Ezek a szempontok azonban a jelen ügyben hiányoztak.⁷³ A bíróság kiemelte, hogy ha az egyén személyes szabadsága forog kockán, nagyon szigorú normák vannak arra vonatkozóan, hogy az állam megfelel-e a fogva tartás jogszerűsége gyors felülvizsgálata követelményének.⁷⁴ Ez különösen igaz a jelen esetben, amikor a kérelmezőt több mint egy év és hét hónapig előzetes letartóztatásban tartották anélkül, hogy a bíróság előtt megjelenhetett volna, és valamennyi szabadon bocsátási kérelmét ugyanazon sztereotip okok miatt utasították el. A bíróság felhívta a figyelmet arra, hogy a vonatkozó eljárás keretében a török alkotmánybíróság, amelynek nemzeti szinten elsődleges szerepe van a szabadsághoz és a biztonsághoz való jog védelmében, nem vette kellően figyelembe a jogszerűség kérdésének fontosságát.⁷⁵ Ezenkívül hangsúlyozta, hogy Kavalát 2017. október 18-án tartóztatták le, és az ellene felhozott vádak egy részével kapcsolatban csak 2019. február 19-én nyújtották be a vádemelési javaslatot. Ez azt jelenti, hogy Osman Kavalát 16 hónapig anélkül tartották fogva, hogy az ügyészség vádat emelt volna ellene. Letartóztatásának elhúzódó volta pedig visszatartó erejű lehetett azokra a civil szervezetekre, amelyek tevékenysége közérdekű ügyekhez kapcsolódik.⁷⁶ A bíróság indokolása szerint Osman Kavala ügyében hozott intézkedések alkotmánybíróság általi gyors bírósági felülvizsgálata eloszlathatta volna az előzetes letartóztatása ilyen hosszú időre való meghosszabbításának szükségességével kapcsolatos kétségeket.⁷⁷

A bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a kérdéses időszak rendkívül hosszú, és nem nevezhető „gyorsnak” az Egyezmény 5. cikkének (4) bekezdése értelmében. Ezen túlmenően megjegyezte, hogy a rendkívüli állapotot 2018. július 18-án felol-

70 Akgün v. Turkey, 19699/18, 43. §.

71 G.B. v. Switzerland, 27426/95, 38. §.

72 Akgün v. Turkey, 19699/18, 38. §.

73 Mehmet Hasan Altan v. Turkey, 13237/17, 165. §.

74 Idalov v. Russia 5823/03, 157. §.

75 Ilseher v. Germany 10211/12, 269. §.

76 Magyar Helsinki Bizottság v. Hungary, 18030/11, 164. §.

77 McBride 2018, 69–131.

dották, és ezt követően több mint 11 hónap telt el, mire a török alkotmánybíróság meghozta ítéletét, ami aligha egyeztethető össze a gyorsaság követelményével, különös tekintettel a szükségállapot idején már eltelt hat hónapot meghaladó időtartamra, amely során semmilyen eljárási intézkedés nem történt. Következésképpen a szóban forgó teljes időtartam semmilyen módon nem igazolható a rendkívüli állapot különleges körülményeivel, Kavala előzetes letartóztatásának jogszerűsége vizsgálatában lefolytatott eljárás pedig nem tekinthető összeegyeztethetőnek az 5. cikk (4) bekezdésében foglalt „gyorsaság” követelményével, így ezt a cikket megsértették.

A jogkorlátozás alkalmazásának megszorítása

Kavala az Egyezmény 18. cikkére⁷⁸ hivatkozva kifogásolta, hogy az Egyezményben foglalt jogait az Egyezményben meghatározottaktól eltérő célok érdekében korlátozták. Őrizetbe vételének célja feltehetően az volt, hogy megbüntessék mint a kormány kritikusrát, hogy elhallgattassák mint civil szervezet aktivistáját és az emberi jogok védelmezőjét, eltántorítva másokat az ilyen tevékenységektől, megbénítva ezzel a civileket. Kavala azt állította, hogy az előzetes letartóztatása mögött hátsó szándék állt. Álláspontja szerint a 18. cikk szerinti panasza ügyének olyan alapvető tételére vonatkozott, amelyet az Egyezmény 5. cikke alapján nem vizsgáltak meg. Ezért úgy ítélte meg, hogy ezt a panaszt az Egyezmény 18. cikke alapján, az 5. cikk (1) bekezdésével összefüggésben kell megvizsgálni. Az eset összes körülményét figyelembe véve a bíróság úgy ítélte meg, hogy minden kétséget kizáróan megállapítható, hogy az Osman Kavala ügyében kifogásolt intézkedések az Egyezmény 18. cikkével ellentétes hátsó célt szolgáltak Kavalát elhallgatásra kényszerítve. Ezen túlmenően a vitatott intézkedések valószínűleg elrettentő hatást is gyakoroltak az emberi jogi jogvédők munkájára. Az eset összes körülményeire tekintettel azt a következtetést vonta le, hogy Kavala szabadságának korlátozását az Egyezmény 5. cikke (1) bekezdésének c) pontjában előírtak alapján más célból alkalmazták, mint a jogsértés elkövetésének megalapozott gyanúja miatt Kavala illetékes jogi hatóság elé állítása.

A bíróság érvelését az a tény is alátámasztja, hogy az ügyészség a vádiratban hivatkozott civil szervezetek tevékenységére és azok jogi eszközökkel való finanszírozására, anélkül, hogy jelezte volna, ez mennyiben volt releváns az általa felhozott vádak szempontjából. A bíróság úgy ítélte meg, hogy a kérelmező fogva tartása az emberi jogi jogvédők törökországi elnyomására irányuló szélesebb kampány része.

Jelentősen alátámasztja az érvelést az is, hogy ezeket a vádakot a köztársasági elnök 2018. november 21-i és december 3-i beszédei nyomán terjesztették elő. Az elnök 2018. november 21-én kijelentette:

⁷⁸ A 18. cikk a következőket írja elő:

„Az Egyezmény által az említett jogokra és szabadságokra vonatkozó korlátozások csak azokra a célokra alkalmazhatók, amelyekre azokat előírták.”

„Valaki terroristákat finanszírozott a Gezi eseményekkel összefüggésben. Ez az ember most rács mögött van. És ki áll mögötte? A híres magyar zsidó S. Gy. Olyan ember, aki nemzetek megosztására és szétverésére buzdítja az embereket. S. Gy.-nek hatalmas pénzei vannak, és így költi el. Törökországi képviselője az az ember, akiről beszélek, aki egy vagyont örökölt az apjától, majd anyagi erőforrásait arra használta, hogy elpusztítsa ezt az országot. Ez az ember az, aki mindenféle támogatást nyújt ezekhez a terrorcselekményekhez [...]”⁷⁹

Az elnök 2018. december 3-án nyíltan idézte a kérelmező nevét, és így fogalmazott: „A Gezi mögött állók nevét már nyilvánosságra hoztam. Azt mondtam, hogy a külső pillére S. Gy., a nemzeti pillére pedig Kavala. Jól ismertek azok, akik pénzt küldenek Kavalának [...]” A bíróság nem hagyhatja figyelmen kívül azt a tényt, hogy a két beszéd elhangzásakor Osman Kavala ellen, akit több mint egy éve előzetes letartóztatásban tartottak, még mindig nem emelt hivatalosan vádat az ügyészség. A vádak megfogalmazása és a két beszéd elhangzása között 3 hónap telt el.⁸⁰

Irodalomjegyzék

- Amnesty International (2019): Milena Buyum: Turkey: Constitutional Court Ruling on Osman Kavala “Rubs Salt into the Wound of Injustice” (2019. május 22.) Online: www.amnesty.org/en/latest/press-release/2019/05/turkey-constitutional-court-ruling-on-osman-kavala-rubs-salt-into-the-wound-of-injustice/
- Azizlerli Emre (2013): Gezi Park: Turkey’s New Opposition Movement. *BBC News*, 2013. augusztus 26. Online: www.bbc.com/news/world-europe-23795857
- Council of Europe (2019): *Commissioner Mijatović Intervenes Before the European Court of Human Rights in the Case of Mehmet Osman Kavala v. Turkey* (2019. október 1.) Online: <https://bit.ly/3QVPrNx>
- Court Arrests Turkish Activist Osman Kavala over Failed Coup Attempt. *Hürriyet Daily News*, 2017. november 26. Online: www.hurriyetaidailynews.com/court-arrests-turkish-activist-osman-kavala-over-failed-coup-attempt-121694
- Dinsmore, Darren (2022): European Court Upholds Osman Kavala’s Claim of Arbitrary Detention. *Mojust*, 2022. április 30. Online: <https://mojust.org/turkeys-campaign-against-civil-society-denounced-at-strasbourg/>
- European Union External Action (2022): *Turkey: Speech by High Representative/Vice-President Josep Borrell at the EP Debate on the Case of Osman Kavala* (2022. május 4.). Online: www.eeas.europa.eu/eeas/turkey-speech-high-representativevice-president-josep-borrell-ep-debate-case-osman-kavala_en
- General Assembly of Constitutional Court to Review Kavala’s Application on December 29. *Bianet.org*, 2020. október 24. Online: <https://bianet.org/cocuk/law/236500-general-assembly-of-constitutional-court-to-review-kavala-s-application-on-december-29>

79 The Economist 2018

80 Tchankotadze v. Georgia, 15256/05, 114. §.

- Gumrukcu, Tuvan – Jonathan Spicer (2021): Turkey's Erdogan Quits European Treaty on Violence Against Women. *Reuters*, 2021. március 20. Online: <https://reut.rs/3Wj4IjD>
- Gürcan, Efe Can – Efe Peker (2015): A Class Analytic Approach to the Gezi Park Events: Challenging the 'Middle Class' Myth. *Capital & Class*, 39(2), 321–343. Online: <https://doi.org/10.1177/0309816815584015>
- Human Rights Watch (2020): *Turkey: Prominent Civic Leader Rearrested After Acquittal* (2020. február 20.). Online: www.ecoi.net/en/document/2025173.html
- Human Rights Watch (2022a): *Turkey: Council of Europe Votes for Infringement Process. Sanction Sought for Ankara's Refusal to Release Rights Defender Osman Kavala* (2022. február 2.). Online: www.hrw.org/news/2022/02/02/turkey-council-europe-votes-infringement-process
- Human Rights Watch (2022b): *The Life Sentence for Rights Defender Osman Kavala. Kavala, 7 Co-Defendants Convicted, Outrageous Miscarriage of Justice* (2022. április 26.). Online: www.hrw.org/news/2022/04/26/turkey-life-sentence-rights-defender-osman-kavala
- Human Rights Watch (2022c): *Landmark Judgement Against Turkey for Ignoring European Ruling. European Court of Human Rights Rules on its Order to Free the Rights Defender Osman Kavala* (2022. július 22.). Online: www.hrw.org/news/2022/07/12/landmark-judgment-against-turkey-ignoring-european-ruling
- International Commission of Jurists (2020): *The Gezi Park Case. A Trial Monitoring Report*. Geneva, ICJ. Online: www.icj.org/wp-content/uploads/2020/12/Turkey-GeziParkTrial-TrialObservation-Publications-Reports-2020-ENG.pdf
- Legal Report on Indictment: Turkey v. Osman Kavala and Others. *Pen Norway*, 2020. szeptember 10. Online: <https://norskpen.no/nyheter/legal-report-on-indictment-turkey-v-osman-kavala-and-others/>
- McBride, Jeremy (2018): *Human Rights and Criminal Procedure. The Case Law of the European Court of Human Rights*. Strasbourg, Council of Europe.
- Osman Kavala Put in Pretrial Detention after 2 Weeks under Custody. *Turkey Purge*, 2017. november 1. Online: <https://turkeypurge.com/breaking-osman-kavala-put-pretrial-detention-12-weeks-custody>
- Stockholm Center for Freedom (2022): *Conviction of Rights Activists Proves Turkish Courts Operate under Erdoğan's Instructions* (2022. április 27.). Online: <https://stockholmcf.org/conviction-of-rights-activists-proves-turkish-courts-operate-under-erdogans-instructions-hrw>
- Turkey Detains Osman Kavala, Prominent Right Activist at Airport. *Deutsche Welle*, 2017. október 19. Online: www.dw.com/en/turkey-detains-osman-kavala-prominent-rights-activist-at-airport/a-41041125
- Turkey Ends State of Emergency after Two Years. *BBC News*, 2018. július 18. Online: www.bbc.com/news/world-europe-44881328
- Turkey Protests: Istanbul Erupts as Gezi Park Cleared. *BBC News*, 2013. június 16. Online: www.bbc.com/news/world-europe-22924886
- Turkey's President Finds a New Enemy: "The Famous Hungarian Jew". *The Economist*, 2018. december 15. Online: www.economist.com/europe/2018/12/15/turkeys-president-finds-a-new-enemy-the-famous-hungarian-jew
- Turkey Ramps Up Gulen Crackdown with Nearly 700 Arrests. *Reuters Istanbul*, 2020. február 18. Online: www.reuters.com/article/us-turkey-security-gulen-idUSKBN20C0ES
- Taştan, Coşkun (2013): The Gezi Park Protests in Turkey: A Qualitative Field Research. *Insight Turkey*, 15(3), 27–38. Online: www.insightturkey.com/commentaries/the-gezi-park-protests-in-turkey-a-qualitative-field-research

Yilmaz Mehmet: *A török politikai rendszer átalakulása 2002 és 2018 között*. Doktori értekezés. Budapest, Budapesti Corvinus Egyetem Nemzetközi Kapcsolatok Multidiszciplináris Doktori Iskola. Online: http://phd.lib.uni-corvinus.hu/1061/1/Yilmaz_Mehmet_dhu.pdf
 Zihnioglu, Özge (2019): The Legacy of the Gezi Protests in Turkey. *Carnegie Europe*, 2019. október 24. Online: <https://carnegieeurope.eu/2019/10/24/legacy-of-gezi-protests-in-turkey-pub-80142>

Jogforrások

1993. évi XXXI. törvény az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről Emberi Jogok Európai Egyezménye. Online: www.echr.coe.int/documents/convention_hun.pdf
 The Constitution of the Republic of Turkey. Online: www.anayasa.gen.tr/1982Constitution-1995-1.pdf
 Decree Law No. 685. Decree Law on Establishment of the Inquiry Commission on the State of Emergency Measures. Online: [www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF\(2017\)014-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF(2017)014-e)
 Penal Code of Turkey. Online: [www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF\(2016\)011-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF(2016)011-e)
 Turkish Code of Criminal Procedure. Online: https://sherloc.unodc.org/cld/uploads/res/document/tur/2005/turkish_criminal_procedure_code_html/2014_Criminal_Procedure_Code.pdf

Jogesetek

Akgün v. Turkey, 19699/18. 2019. április 2-i ítélet.
 Alparslan Altan v. Turkey, 12778/17. 2019. április 16-i ítélet. Online: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-192804%22%5D%7D>
 Assanidze v. Georgia, 71503/01. 2004. április 8-i ítélet. Online: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:%22002-4416%22%7D>
 Brogan and Others v. The United Kingdom 11209/84, 1234/84, 11266/84, 11386/85, 1988. november 29-i ítélet. Online: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%22001-57450%22%7D>
 Buzadji v. Moldova, 23755/07, 2016. július 5-i ítélet. Online: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22fulltext%22:%22Buzadji%22,%22itemid%22:%22001-164928%22%7D>
 Case of Kavala v. Turkey. 28749/18 2019. december 10-i ítélet. Online: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%22001-199515%22%7D>
 Creangă v. Romania, 29226/03, 2012. február 23-i ítélet. Online: www.legal-tools.org/doc/fd9acb/pdf
 Eriksen v. Norway, 17391/90, 1990. augusztus 29., 66. §. Online: <https://kuria-birosag.hu/hu/ejeb/eriksen-norvegia-elleni-ugye-1739190>
 Fox, Campbell és Hartley v. The United Kingdom, 13599/88, 1990. augusztus 30-i ítélet. Online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-57771%22%7D>
 G.B. v. Switzerland, 27426/95, 2000. november 30-i ítélet. Online: www.stradalex.com/en/sl_src_publ_jur_int/document/echr_27426-95_001-5060
 Idalov v. Russia 5823/03. 2012. május 12-i ítélet. Online: www.hr-dp.org/contents/619
 Ilgar Mammadov v. Azerbaijan, no. 15172/13, 2014. május 22-i ítélet. Online: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%22002-9462%22%7D>
 Illnseher v. Germany 10211/12, 2018. február 4. Online: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:%22002-12240%22%7D>

- James, Wells and Lee v. Egyesült Királyság, 25119/09. 2012. szeptember 18-i ítélet. Online: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:%22002-6440%22}}>
- Jėčius v. Lithuania, European Court of Human Rights 34578/97, 2000. július 31-i ítélet. Online: www.stradalex.com/nl/sl_src_publ_jur_int/document/echr_34578-97_001-4056
- Kandjov v. Bulgária, 68294/01, 2008. november 6-i ítélet. Online: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:%22002-1836%22}}>
- Labita v. Itáliya, 26772/95, 2000. április 6-i ítélet. Online: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:%22002-6867%22}}>
- Magyar Helsinki Bizottság v. Hungary, 18030/11., 2016. november 8-i ítélet. Online: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:%22001-115547%22}}%7D>
- Mammadli v. Azerbajian, 47145/14. 2018. április 19-i ítélet. Online: <https://laweuro.com/?p=8088>
- Mehmet Hasan Altan v. Turkey, 13237/17, 2018. március 20-i ítélet. Online: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:%22001-181862%22}}%7D>
- Merabisvili v. Georgia 72508/13. sz. 2017. november 28-i ítélet. Online: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:%22001-178753%22}}%5D%7D>
- Mergen v. Turkey, 44062/09. 2016. május 31-i ítélet. Online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:%22001-163680%22}}>
- Murray v. The United Kingdom, 18731/91, 1994. október 28-i ítélet. Online: www.refworld.org/cases,COECOMMHR,402a22c44.html
- Rasul Jafarov v. Azerbajian, 69981/14., 2016. március 17-i ítélet. Online: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:%22001-161416%22}}>
- Smatana v. Czech Republic, 18642/04, 2007. szeptember 27-i ítélet. Online: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22display%22:\[2\],%22tabview%22:%22related%22,%22languageisocode%22:%22RUM%22,%22itemid%22:%22001-82430%22}}%7D](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22display%22:[2],%22tabview%22:%22related%22,%22languageisocode%22:%22RUM%22,%22itemid%22:%22001-82430%22}}%7D)
- Tchankotadze v. Georgia, 15256/05, 2016. június 21-i ítélet. Online: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:%22001-163799%22}}>
- Włoch v. Poland, 27785/95, 2011. május 10-i ítélet. Online: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:%22001-104722%22}}>